

Hjortronbladet

Vi på Hembygdsföreningen

Önskar alla våra läsare

En god jul och ett gott nytt år

Vittangi Hembygdsförenings
bildarkiv håller på att
digitaliseras och läggs ut på internet.

Se det på Vittangi
Hembygdsförenings hemsida:
www.vittangihembygd.se

JULMARKNAD

SUUPALO

LÖRDAG 21 NOVEMBER

KL 11.00 -16.00

RING OCH BOKA
MARKNADSBORD

TFN 0981-10050

SERVERING

ÖPPEN

VÄLKOMMEN

Instruktioner till Vittangi Hembygdsförenings
bildarkiv finns på internet.

Har ni synpunkter på texten till någon bild eller om ni
vill komplettera bildtexter går det bra att meddela oss
via e-mail: info@vittangihembygd.se

Årsmöte

*Vittangi Hembygdsförening
håller årsmöte fettisdagen
16 februari 2010 kl. 19.00.
Vi serverar Bruna bönor
med fläsk kl. 10.00–17.00.*

Välkommen

Vittangjärvi en boplats i ödemarken. *Av Paul Hansson*

En historisk berättelse i fyra delar varav detta är del ett av fyra.

Vi var tre pojkar, Stig Pallari, Ove Johansson och jag från Vittangi, Bertil Määtä från Kuoksu Gustav Mukka från Kuosanen och 3 andra personer som sommaren 1951 åkte båt över älven i Kurravaara och vandrade den ca 12 km långa gamla stigen / sommarleden till Sevuvuoma / Sevujärvi. Vi skulle dit för skogsstämpling åt det statliga Domänverket.

Då visste jag i stort sett ingenting om byn Sevuvuoma. Det fanns ännu några bofasta familjer i byn, som levde av ett småbruk med några kor, och givetvis även av fiske. Vi fick bo hos familjen Johansson, där vi kunde köpa mjölk under den veckan vi var där. Än mindre visste jag något om att det hade funnits en bosättning från mitten av 1800-talet vid den ca 10 km nordostliga Vittangjärvi, Vittangjälvens källsjö.

Vittangjärvi boplats.

Vittangjärvi ligger ca 23 km nordost om Kurravaara. Någon bilväg finns inte till sjön. Men den gamla sommarleden mellan Sevuvuoma och Vittangjärvi är fullt synlig ännu och nyttjas av fritidsfolk. Leden går mellan de två höga topparna av Vittangivaara. Den västra är 788 m och den östra är 838 meter hög. Enligt gamla skattelängder så nämns Vittangjärvi och Sevuvuoma så tidigt som 1559. Vid flera tillfällen senare, 1568, 1576, 1595 samt 1599 nämns dessa orter i skattelängderna. Även Sekkujärvi och Rienakkajärvi nämns samtidigt i längderna. I dom tidigaste skattelängderna som platserna nämns i är troligen för det som kallades Lapps katteland (ett område som nyttjades för fiske, jakt och bete. Skatt betalades till kronan för nyttjande av dessa områden.)

Innan Jukkasjärvi församling bildades, så fanns det två huvudområden inom den nuvarande Kiruna Kommun. Det nordvästliga området med fjällbosättningarna hette Tingevaara. Vittangjärvi, Sevujärvi / Sevuvuoma, Sekkujärvi och Rienakkajärvi ligger samtliga inom det område som kallades Siggevaara. Namnen Tingevaara och Siggevaara avser troligen två samebyar innan de samebyar som finns i dag, bildades.

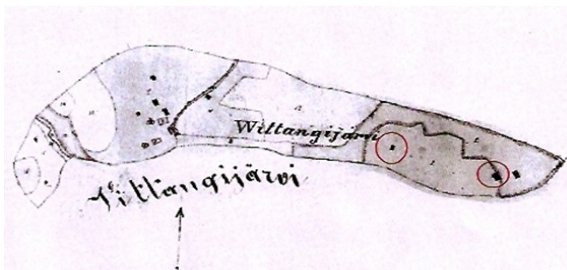
Bosättningen vid Härkäniemi 1843.

Kronan avstyckade, år 1825 ett område med åborätt, 1/16 mantal för fast bosättning, vid Vittangjärvis nordvästra del. Stället låg inne i Kavialahti och benämndes Härkäniemi. På svenska Renoxudden. I kyrkoboken finns antecknat att en person vid namn Henrik Olsson Paanis med familj redan fanns som nybyggare vid Vittangjärvi. Han kom från samebyn Talma enligt anteckningarna. Paanis finns inte senare antecknad som boende i Vittangjärvi. Däremot så ansökte han, den 12

juni 1854, om insyn av ett nybygge i Sevuvuoma. Det finns inga synliga spår efter honom vid sjön.

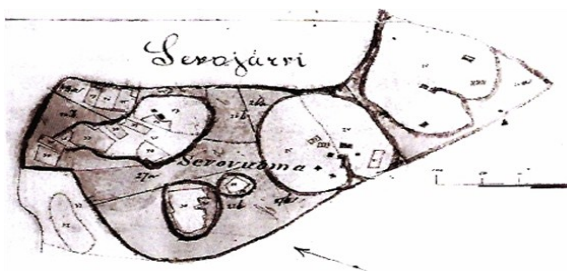
Det dröjde ändå några år, till 1843, innan någon ytterligare bosatte sig där i ödemarken. Det var småbrukaren Johan Johansson Pessa, med familj, från Palojärvi by i Pessalombolo, Ylitorneå församling i Finland. Johan J. Pessa var 46 år gammal när han anlände till Vittangjärvi. Hustrun Anna Kajsa Johansdotter var 49 år. Det var Johans hustru i andra gifftet. Han gifte sig första gången 1819 med Valborg Johansdotter Sikka. Paret fick ett barn som avled före 1820. Även Valborg avled efter några års äktenskap.

År 1823 gifte sig Johan om med ovannämnda Anna Kajsa Johansdotter. I äktenskapet föddes 5 barn. Alla i Palojärvi by. Två av dess medföljde på den ca 25 mil långa förflyttningen till Vittangjärvi. Det var Fredrik född den 26 december 1828 samt Erik född den 25 maj 1831. Av de tre övriga barnen föddes Brita Maria den 30 juni 1823, Johan den 4 september 1824 och Isak den 8 december 1825. Brita Maria och Johan dör i spädbarnsåldern. Uppgifter om Johan kan ej återfinnas. Eftersom han inte nämns i samband med flyttningen till Sverige, så är det troligt att även han avled mycket tidigt.

Karta upprättad i samband med avvittringen 1887. Kartan visar Johansson Pessas boplats beläget vid den nordliga stranden i viken Kavialahti. Kartan visar byggnader, fågator och odlingsmark. Den kvarvarande aittan och del av sommarladugården, markerat med röd ring.

Foto Lantmäterikontoret i Luleå

Karta över Sevuvuoma by, upprättad i samband med avvittringen. Kartan är daterad till 1887. Kartbilden visar de tre huvudägorna i byn. Fredriksson Pessa, Larsson Kemiläinen samt Isaksson Stjernström. I kartan kan man urskilja byggnader, fågator och odlingsmark. Numreringen i de olika fälten på kartan anger vem som äger marken, vad den används till osv. I själva avvittringsakten, kan man läsa vad de olika siffrorna betyder.

Foto Lantmäteriarbivet i Luleå.

VÄG VITTANGI BY – KOKKAJÄRVI

LITE VÄGHISTORIA

DEL 3 AV EN ARTIKEL I 3 DELAR

SKRIVEN AV BROR PETTERSSON 2009

För direktoratet var det glädjande med detta avslut på väglinjen. Hade man väntat denna aktivitet? Man hade hamnat i ekonomiskt bryderi. På hösten anmodade direktoratet kommunalstämman att ordna ett lån på 4000:- kr och då av Länsstyrelsen utav den femtedel de hållit inne av statsanslaget för vägbygget. Tydligt gick det inte. Kommunalstämman anmodade i sin tur senare under året direktoratet att söka och upptaga lån på 6000:- kr. Det skedde också. Ett protokoll från möte 9 januari 1897 anger att en privatperson i Soppero N.H. Nilsson (Isonpojanpoika ?) erbjuder ett lån på 6000:- kr mot 5 procent årlig ränta och besluta att till honom utfärda förbindelse på beloppet. Vidare beslöts att till dem som verkställt gruskörning under vintern endast utbetala 2/3 av deras tillgodohavande, resterande inestående till dess medel därtill "inflöte" i kassan. I samma mån skulle liqvid utgå för under vintern verkställda fyllningar i Kokkavaara. Beskedet "att vänta" fick också Ingemar "Maunus" Lundholm i Sappisads i på sin anhållan om förskott på 300:- kr på sitt under hösten tecknade kontrakt om brobygge över Kuulijoki. Första etappen av vägbygget var avklarat. Det var viktigt. Det gav åt bygdens folk välbehövliga inkomster, men det blev också till en grund för arbetet vidare, då den gav erfarenhet, bidrog till samarbete och skänkte status för direktoratet. Så fick det redan på sommaren 1896 besked att staten beviljade 11100:- kr till en andra etapp Kokkajärvi – Sappisads. Arbetarna kunde nu fortsätta direkt med nya beting. Man var kommen till "Sappi" påföljande år. Vägbygget fortsatte med nya statliga pengar i en tredje etapp 9 km sträcka Sappisads – Tunturijoki vilken skulle påbörjas 1897. Styrelsen accepterade anslaget. På sträckan 3 km från Sappisads ser man på avvigningens terrängprofil en avvikelse från den vanliga då den visar en sänka med några meter tvära kanter och en drygt hundra meter ganska jämn mark emellan. För mig berättar Holger Fjällborg i Lannavaara att den har kallats "Vittankiväylän kuru", Vittangiälvens fåra. Till min förvåning säger han att Vittangiälven flöt här, men det kom ett våldsamt oväder som ändrade älvens lopp till det nuvarande. Enligt en sägen skulle då också två fiskare befunnit sig på älven med sin båt men de fick i all hast söka sig till land välta omkull båten för att

finna skydd. Var uppmed älvens källflöde förändringen skett vet inte han ej heller om spår av älven nedåt landet som i Ounisjoki dit det är tänkbart strömriktningen varit. Var det manne en istidsälv som formade profilen av en flodbädd? Vägen över sänkan krävde schaktning. På avvigningen är skärningen beräknad på den ena strandbrinken till 860 kubikmeter och på den andra till 560,6 kubikmeter. Det gav en c:a trettio meter jämn väg mellan stigningarna.

Så pågick forandet av vägen vidare. Det kom också till nya krafter från Sopperobyarna för att med hacka, spett och spade bygga väg. Vid sekelskiftet var man i Silkkimuotka. En landsväg som samfärdsled över ödemarken från by till by hade skapats. Det var en pionjärgärning.

Vid sekelskiftet kom också den moderna velocipeden med frihjul. I Amerika var Ford biltillverkaren som kom med det löpande bandet och T-Forden, den tidens folkvagn som kom att sätta världen på hjul. I europeiska länder pockade den nationella prestige på biltillverkningen. Det rullade friskt på. Åkarens hästdroska blev till bildroska. Här färdades herr Tisell med sin automobil i Svappavaara och Vittangi under år på det första decenniet. Men ännu på 1940 talet kunde man se på landsvägen de karaktäristiska tre spåren, de två hjulspåren med däremellan spåret av hästarnas hovar.

Men vägen vid vägs ände?

Det tog sin tid – även om den räknas från Silkkimuotka. I sin bok Norrbottens vägar anger Gunnar Hoppe att år 1914 var vägen färdig till Karesuando by. Dessförinnan, år 1907 blev det namnbyte i Karesuando från Enonteki socken till Karesuando socken.

Vittangi 2009
Bror Pettersson

Fotografökänd

Styrelsen:

Ordförande: Stefan Råman
Vice ordförande: Dan Björkhed
Sekreterare: Emma Määttä Lagerlöf
Vice sekreterare: Gerhard Björkman
Kassör Per Wideholm
Husmor Gudrun Uusitalo
Ledamot Ivan Björkhed (f. bysamfälligheten)

Suppleanter Bror Ragneberg
 Reeta Kasurinen
 Vanja Stjernklev
 Leif Välitälo
 Siv Niemi
 Göran Renblom (f. bysamfälligheten)

Hedersordförande: Helge Hansi

Revisorer: Margareta Winman
 Erik Holma (Ordinarie bysamfälligheten)
 Alf Josefsson (Suppleant)
 Lars Berggren (Suppleant bysamfälligheten)

Styrelsemöten: Första tisdagen varje månad, utom juli.
 Medlemsmöten 2 ggr/år

Hjortronbladet

Medlemsblad för Vittangi
 Hembygdsförening
 Centralvägen 63, 98010 Vittangi
 E-post: info@vittangihembygd.se
 Hemsida: www.vittangihembygd.se
 Tel. Suupalo 0981-10050
 Tel. Ordförande 0981-10034

I redaktionen för detta nr:

Stefan Råman
 Vanja Stjernklev
 Bror Ragneberg
 Alf Josefsson
 Per Wideholm

Ansvarig utgivare: Stefan Råman
Layout och redigering: Per Wideholm

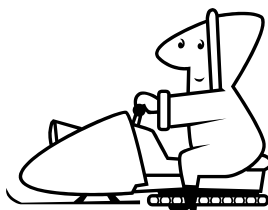
Från slutet på 1808 – 1809 års krig, till i dag. Sverige och de fortsatta Napoleon-krigen.

De stora framgångarna för Napoleons jättarméer vändes så småningom till nederlag. 600 000 man tågade in i Ryssland 1812. Knappt 100 000 återvände, resten dukade under för sjukdomar, svält, köld, krigsskador och andra umbäranden. Kejsaren rustade snabbt en krigshär som kastades in i striderna i Tyskland. För att skrämja Sverige till lydnad marscherade franska styrkor in i svenska Pommern i januari 1812. Den 23 augusti 1813 mötte den så kallade Nordarmén en fransk armé. Endast det svenska artilleriet deltog i slaget, svenskarna utgjorde 30 000 av Nordarméns 155 000 man, när uppemot en halv miljon soldater drabbade samman vid Leipzig, den 18-19 okt. De svenska förlusterna på 215 man var minst sagt blygsamma jämfört med de 70 000 slaktoffer och 50 000 skadskjutna i historiens största drabbning före 1900-talet krävde.

Till följd av de stora militära nederlagen abdikerade Napoleon våren 1814. Samtidigt växte missnöjet i Danmark och Norge, den danske prinsen Christian Fredrik vägrade acceptera att Norge skulle övergå till Sverige och valdes till norsk kung 17 maj 1814. Från svensk sida försökte man förhandla, men inledde sedan ett fälttåg mot Norge. Norrmännen nådde några militära segrar men kunde inte i längden stå emot de svenska vapnen. Den 4 november 1814 ingicks en union mellan Sverige och Norge, och Karl XIII valdes samma dag till Norges kung. Medborgartanken återspeglades i den svenska författningen från 1809. Förlusten av Finland var en katastrof för Sverige, men innebar kanske en strategisk fördel på längre sikt.

Hade Sverige sluppit krig i nästan 200 år om Sverige och Finland fortfarande suttit ihop?

Det här är den sista artikeln om Sveriges krig och Märkesåret 1809. Det här året har firats på bägge sidor om gränsen. Jag har skrivit om detta i Kyrkposten så ni kan läsa där.

Skoteråkande

våren 2009. Det var bra ända till annandag påsk då det blev varmt och vatten på isen. Första gången vi åkte

skoter till Kilpisjärvi från Vittangi var i början på 1960-talet. Det var 10 ”modiga” skoterförare med olika reservdelar, järntråd och isoleeringsband m.m. som startade på valborgsmässoafton. Vid avfärden var det –22 grader kallt. Färden gick mycket bra, inga större haverier. Några reflektioner så här efter den gångna säsongen och inför vintern 2010. Det har varit besvärligt för den som sladdat lederna 2009, mycket lös snö. Några tips till alla skoterförare, kör inte i samma spår hela tiden, bredda om så bara med en skida, helst med halva matan, då håller lederna bättre. Ni som har högkam och massor med hästar i höger tumme, kör lugnt, ni behöver inte visa hur stora snöhögar ni kan åstadkomma på leden, smyg igång. TACK! Tänk på alla vi som tuffar fram med familjen och med laglig hastighet. Vi ser fram mot 2010 års säsong och Du LÖS MEDLEMSKORT i skoterklubben. Enligt ”ortsbefolkningens utsago” så blir det inte mycket till bidrag för skoterlederna från kommunen, kan vi hjälpa till? Alf Josefsson

Suupalo cafe

Håller öppet
 helgfri mån—fred
 10.00—15.00

Vi håller julstängt
 mellan 23 dec 2009
 tom 7 jan 2010

Varmt välkomna
 hälsar

Gudrun och Siv

Julbord

Serveras på beställning
 0981-10050

Medlemsavgift

Med detta blad
 medföljer inbetalningskort för nästa
 års medlemsavgift
 Tack på förhand